

ד. בריה שנפלה למרק.

כ' הרשב"א בתשובה ח"א סי' קא: "שאלת עוד קדרה שלמה שנפל יתוש לתוך המרק ואינו נמצא שם. ואמרת שהכל אסור שאין ביטול לבריה אסורה. ונסתפק אם עירה מן המרק בכף או בקערה וראה שאינו שם. אע"פ שהמרק שבקדרה אסור מפני חשש הבריה מה שבכף או בקערה מותר או אסור? ואת"ל מותר נדון כן להתיר הקדרה עצמה אע"פ שבלועה מאותו מרק או לא. תשובה דברים ברורים אני רואה כאן שאין הבריה אוסרת בכל מה שהיא מחמת פליטתה אלא מחמת ממשו והוא שתהא שלמה ושלא נפסדה צורתו. הא אם נחתך ממנה אבר או אפילו היא שלמה ונתרסקה ונפסדה צורתה אבר שמה והרי היא כשאר האיסורין ובטלה. ואלו דברים פשוטים לא ראיתי לכתוב ראיותיהן כי רבו. ומעתה מה שנבדק מן המרק וכידוע שאין שם גופה של בריה כמות שנפלה שם מותר. ואין כאן שום ספק. והקדרה עצמה מותרת בידוע שלא בלעה את הבריה כמות שהיא ולא תפלטנה כמות שהיא".

מדברי הרשב"א בתשובה זו העתיק הבית יוסף: "כתב הרשב"א בתשובה (ח"א סימן ק"א) קדרה של מרק שנפלה שם בריה ונאבדה אסור הכל ואם נתנו מהמרק בכף או בקערה וראו שאין שם כלל הכל מותר ואף הקדרה". כך נפסק להלכה גם בשולחן ערוך בסעיף ג: "קדרה של מרק שנפל שם בריה ונאבדה, אסור הכל". בש"ך שם ס"ק י כתב: "אסור הכל - היינו כשא"א להתיר על ידי סינון". הגר"א בביאורו שם צ"י: "כנ"ל באינו מכירו ושלם".

ה. ירקות שנמצאו בהם תולעים.

כתב הרשב"א בתשובה חלק א סימן קיג: "שאלת באשה שבדקה ירקות ומצאה בהן תולעים. ואחר ששלקן מצאה עוד בהן שלושה תולעים. ויש מי שמתיר את הכל בבדיקה כיון שהשאר בטל בששים. וראיתי מן הגדולים שהורו לאיסור משום דבתי ימני הוא חזקה. ומכח השליקה נשתנית צורתן לצורת הירקות ושמה יש ואינן ניכרין ובריה אינה בטלה. תשובה רואה אני בזה לאיסור וכך אנו מורים בכל יום. ולא מן הטעם שאמרת שאין אני רואה בזה ענין תרי זמני. שאילו בדקה ומצאה תולעת אחת וחזרה ובדקה ומצאה אחרת לא הוחזקה זו בכך לומר שוב אין לו בדיקה יותר ממה שתבדוק ותמצא שתיים בבת אחת. שאם אתה אומר כן כל שבדקת קודם ששלק' ומצאה וחזרה ובדקה ומצאה אחרת הכל אסור שכבר הוחזקו ואסרת כל הירקות שבעולם. אלא עיקר הענין שכל שנמצאו תולעים מרובין בקדרה בין בפעם אחת בין בהרכה פעמים צריכין בדיקה יפה. שהרי הוחזקו הירקות האלו בתולעים וכל שהוחזק צריך בדיקה לצאת מאותה חזקה. וכשהן חיינין יש להן בדיקה יפה. אבל במבושלין ומבולבלין אי אפשר לבדקן. ולפיכך אסורין שצריכין הן בדיקה ואין להם. אבל מי השלקות מותרין לפי שאפשר לסנן. וכן כל כיוצא בזה שאין בריה אוסרת אלא בזמן שהיא שלימה אבל המרוסקת בטלה. והשלמה המסננת קולטתה ואינה יוצאה. וכן אם בשלה בהן בשר אפשר לרחוץ אותו ולבדוק. עוד אמרת מנין לנו מן ההלכה שצריך לבדוק הירקות? דע שזו הלכה רווחת בישראל. ומפורש בגמרא שכל דבר שהרחש מצוי בו אסור לאכלו ולשתותו עד שיבדוק. וכדאמר שמואל הני תמרי דכדא בתר תריסר ירחי שתא שרו. דאלמא תוך תריסר ירחי אסירי בלא בדיקה מפני שמין התמרים מוחזקין ומצויין להתלע. וגרסי' לא לישפי איניש שכרא בליליא בציבתא דאלמא אף השכר אסור מפני שרחשין מתגדלין בו. ואי פרשי אסורי לשפות ולשתות וא"צ לפנים". תשובה זו אף היא מובאת ב בית יוסף: "ובתשובה אחרת (סימן קי"ג) כתב על ירקות שאחר שנתבשלו נמצאו בהם שלושה תולעים הירקות אסורים שכיון שהוחזקו ירקות אלו בתולעים צריכין בדיקה וכל שהם מבושלים אי אפשר לבדקם אבל מי השלקות מותרים לפי שאפשר לסנן וכן אם בשלו בהם בשר אפשר לרחוץ אותו ולבדוק עכ"ל". כך פסק מרן גם בשולחן ערוך סעיף ד: "ירקות מבושלות שנמצאו בהם ג' תולעים, הירקות אסורים אבל מי השלקות, מסנן ומותרים. וכן הבשר, ירחצנו ויבדקנו ומותר". הש"ך שם בס"ק י"א מסביר זאת: "דמאחר שנמצאו ג' הוחזק שיש שם עוד ואינן ניכרות". הגר"א בביאורו מסביר שכיון שכאן זה מדרבנן (נראה דכוונתו דהא דבריה לא בטלה הוא מדרבנן) לכן מקילים שחזקה היא רק בשלש פעמים ולא בשתיים. עוד מביא הגר"א שם מקור נוסף לצורך בבדיקת הירקות מהתוספתא פ"ז דתרומות: "יבחושין שביין ושבחומץ הרי אילו אסורין ר' יהודה או' מסננין את היין ואת החומץ" (ע"פ הגהת הגר"א שם) ומוכח שאסור לשתות בלי סינון.